

František Táborský

dovrhuje dne 15. ledna, jarý a křepký tělesně i duševně, šedesát let svého věku — vhodná příležitost vzpomenouti vděčně toho, co dal české literatuře a českému životu kulturnímu. František Táborský jest nejsilnější básnický zjev z tak zvané Bartošovy moravské školy národní, která vystoupila na veřejnost na sklonku sedmdesátých let v Zoře, almanahu moravské omladiny a jež zdůrazňovala proti lumírovskému směru nutnost umění bližšího duchu národnímu i duši lidové. Poesie Františka Táborského plynula několikerým tokem. Nalezneš v jeho knihách — v Básních, v Melodiích, v Hrdinných touhách — básně naléhavého pathosu a řečnického vznosu, horlitelské a apoštolské, burcující zahluchlé národní svědomí moravské; nalezneš tam realisticky pojaté malby výrazného prostředí venkovského; nalezneš i teplou, meditativně myšlenkovou notu lidského bratrství a soucitu, jako vášeň odboje a heroického napětí. Mně nejmilejší jest však Stará komedie (1892), torso moderního veršovaného románu, ve své době smělý a významný umělecký čin, nepochopený v čase svého vzniku a nedoceněný dodnes, nejlepší, co vzrostlo u nás ze setby puškinské. Jaký přísný, opravdový umělec jest Táborský, jest patrné i z jeho překladů z Puškina a z Lermontova, nad něž nemáme lepšíh v našem písemnictví. Nedávno v Naši řeči vyložil Táborský právě při příležitosti jiného překladu z Lermontova, co jest to překlad vpravdě umělecký; zde mohl jsi se dočísti kusu *kreda* opravdového slovesného umělce, vyznání víry, jak příkrá a úzká jest stezka za dokonalostí. Jiný proud činnosti Františka Táborského byl věnován výtvarné kritice umělecké, kde jako v tvorbě literární byl Táborský šťastným prostředkovatelem poznání moderního výtvarného umění ruského a šťastným vykladatelem přátel-malířů Schwaigra a Úprky. Podrobnější zmínky zasloužilo by i umělecké sběratelství Táborského i jeho propagace zájmů a potřeb slovenských a slezských i jeho činnost literárně historická a učitelská. Ale předčasné jest ještě uzavíratí účty s Františkem Táborským: František Táborský pracuje stále umělecky, neřekl posud svého posledního slova, a přátelé jeho mají právo těšiti se na nové knihy.

Práva básníková

Vyskytují se stále ještě případy, že slovesný umělec bývá u nás souzen novinářem názorem křivým, poněvadž cizím uměleckému pojmání díla. Nedávno rozepsal

se v jistém deníku pražském o Odlehlé dědině Růženy Svobodové znatel národnostních poměrů severomoravských, vytýkáje jí, že viděla příliš černě; poměry jsou prý *nyni* v kraji, z něhož jest vzata látka Odlehlé dědiny, mnohem lepší. Předně: jsou-li *nyni* lepší, nedokazuje nijak, že byly dobré v době, kdy autorka prošla tímto krajem jako pozorovatelka a vniimatelka. Po druhé: i kdyby byly bývaly opravdu lepší, než jak je autorka zachytila, neztratila by tím Odlehlá dědina nic ze své hodnoty básnické, poněvadž hodnota díla uměleckého není v jeho hmotné vnějškové správnosti, nýbrž v jeho vnitřní organické jednotě. Básník jest básníkem jen za cenu, že podává ne to, co lze vyčísti ze statistik, z popisů národopisných, ze zpráv novinových, — nýbrž *co a jak to vidí*: „*Wie ich es sehe*.“

Nedávno mladý literární historik ukázal zde na zajímavou skutečnost, že Bezruč viděl národnostní poměry na Těšinsku *černější*, než byly podle objektivné skutečnosti v době, kdy psal své verše, a vysvětlil to správně tím, že tato jednostrannost byla *nutná pro styl*; Bezruč pracoval kontrastem černé a rudé. Ale jest hodnota básni Bezručových menší proto, že jsou škarohlidné?

Modráčkovy Socialistické listy

číslo 4 domnívají se, že mne usvědčují z nedůslednosti, ličice můj poměr k válce tak, jako bych dnes sice psal proti ní a jejím velebitelům rázu F. V. Krejčího, avšak jako bych ji sám glorifikoval ve své přednášce, již jsem měl v lednu 1915 v sále Měšťanské besedy. Důkaz pro své tvrzení shledávají asi ve dvaceti řádcích referátu, který měly tehdy o mé přednášce Národní listy a Národ. *Já však již jednou, ve schůzi Filosofické jednoty, proti p. dru Evženovi Šternovi výslovně jsem odmítl tyto referáty jako úplně zvrácené a mistry i nesmyslné a opakují to zde znova se vši rozhodností*. Tehdejší mé výklady o válce nebyly ani práškem glorifikací války nebo dokonce obranou militarismu, což plyne již z toho, že byly založeny na dějinné filosofii Tolstého a Ruskinově. (O těchto dvou jménech není ani zmínky v referátě, který citují Socialistické listy!) Vykládal jsem v nich podle obou těchto myslitelů t. zv. *trpné hrdinství*, jak je pojal Tolstoj ve Vojně a míru a Ruskin ve svých essayích: „Proč jest ctěn voják? *Ne proto, že zabije, nýbrž že se nechává zabít!*“ Dále vysvětlil jsem Carlylův názor, jak přes časové poruchy a časová kataklysmata, jako jest válka, a pod nimi neviditelně trvá řád boží a postupuje jeho myšlenka. Jediné neklady kulturní, nýbrž *předpoklady k nim* přiznal jsem válce v tom, že rozšiřuje mravní poznání lidstva (bojovníci té i oné strany konec naučí se v zápasech ctíti sebe a vážit si sebe a později i milovati se — nenávisť mezi národy žije, jak známo, hlavně lidé, kteří nikdy nebyli na frontě a nestáli tváří v tvář nepříteli) a zakládá často první počátky pozdější pospolitosti nebo družnosti. (Válka stojí často na prahu pozdějších pravidelnějších a mírnějších styků mezi národy.)

Že tyto výklady nemají nic společného s válečnickým nadšením p. F. V. Krejčího v Době, zejména nic s jejím středoevropanstvím, jest náblední.

Správnost každého slova, která jsem zde napsal, potvrzují mně přátelé, kteří obcovali oné přednášce a činili si i poznámky.

Přítom nemohu potlačití hořké poznámky: jak jest možná takováto novinářská neoprávněnost v reformních Socialistických listech, jejichž zakladatel cituje mne

ve své brožůře z podzimu 1917 jako historického svědka proti oficiální sociální demokracii? Což nebude konce neustálému překrucování, přebarvování a zalhávání mých názorů a výroků i v listech, které nechtějí býti snad vědomě neslušné a ne-spravedlivé?

Nové knihy (8)

Nákladem B. Kočího vyšly *Divadelní vzpomínky T-ovy* (Václava Tille; stran 295 za K 9,—). Jsou zde bystré charakteristiky vynikajících mistrů domácích i cizích, Vojana, H. Kvapilové, Suzanny Desprès, Gzovské i jiných Rusů a Rusek, Saddy Vacco i Sary Bernhardtové, i dojmy z dramatických zájezdů autorových do Paříže, Berlína, Říma i Moskvy; a především nábadné studie režijní, plně kladných podnětů, k Noci na Karlštejně, Prodané nevěstě a Libuši. Pietná studie o hlavních dílech a zásadách Františka Zavřela uzavírá knihu, která má vlastnosti jemného i vášnivého milovníka divadelního z významné doby přechodné: svěží pud zvidavosti, podnikavou odvahu nového, uměleckou opravdovost a vroucnost.

Týmž nákladem *Františka Šorma Panic*. Veselohra o třech dějstvích (stran 111 za K 2,20).

Nákladem Hynkovým vydal *Otomar Schäfer Starosvětskou romanci* (stran 168). Práce Schäfrova jest způsobný a vkusný paděleček biedermeierovský, zhotovený spisovatelem velmi obratným. Všecky ty starosvětské figurky známe odjinud v jejich skladbě i celkovém rázu, buďtež to bratři Fortunátové, budiž to starý Anastasius Balatka s jeho violoncellem, budiž to Mimmi Stromsonová; všecky jsou čistotně oprášené jako figuriny z musejních skříní, žárlivé na svůj charakter, jak bývají jen knižní složeniny, upýpavé a obřadné před životem, jak bývají jen lidské starožitniny. Myslím, že tyto pečlivé herbářové preparáty nejsou vlastní oblastí literární tvorby páně Schäfrovy. Pokud jej znám, má svou jinak brutálnou, až cynickou notu divokých pudů životných, lásku pitvorných situací, dravý smysl hmotný i hmatný; tam bude nutno hledati i změřiti jednou jeho uměleckou sílu.

Nákladem Dědictví Komenského *Pohádka o třech podivných tovaryších* od Václava Řihy s obrázky *Jaroslava Panušky*. 2. vydání, stran 80.

Týmž nákladem *Josefa Kříčky Dítě a hudba*. Nové cesty v hudební výchově dětské. Úvodní studii napsal *Ferdinand Krch*.

Nákladem Šolcovým v Karlíně kniha moravského povídkáře *Viktora Kamila Jeřábka Trýzeň duše a jiné povídky* (stran 315). Ke knize připojen literárně kritický náčrt Antonína Matuly.

Nákladem Neubertovým román *Bohumira Treybala Mlýn* (stran 399 za K 6,50).

Nákladem autorovým v Novém Městě nad Metují *Jindry Imlaufa* povídka v dopisech *Churavec* (stran 85 za K 4,—). Trapný románek lásky hochá těžce nemocného a zdravé dívky.

Nákladem Topičovým *Max Brod: Tychona Brahe cesta k Bohu*, překl. Adolfa Weniga (stran 277). Ne veliké nebo mocné umění, ale čestné dílo, opravdové svou inspirací mravní: jak duch připoutaný tolikerým poutem k světu a jeho mučivým klamům přece se posléze osvobodí a nalezne v lásce boží. Úvod podává pěkný výklad o vzniku tohoto románu od autora. Originál jest místy psán prózou jadrnější než překlad.

Novoročenka grafické edice Veraikonu 1918. Ke slovu dostávají se zde bratři Čapkové, Emil Kleiner, Jakub Deml, Štěpán Jež, Jaroslav Jareš, Miloš Marten, Václav Nebeský, Emil Walter, František Tučný, Emanuel Hauner; otiskuje se dopis Mánesův a Alšův. Reprodukce tří obrazů Josefa Čapka, Vlastislava Hofmana Návrhu na pomník, aktu Alšova, Ex libris Jana Zrzavého.

Týmž nákladem výborná travestie z doby nejvášnivějších bojů rukopisných na konci osmdesátých let 19. století od některého z odpůrců jeho pravosti (prý zvěčnělého zemského inspektora prof. Kastnera) *Nové skládání o velkém pobití Tatarův* (stránek 22). Tento sešit pitvorného učeneckého humoru ilustroval kongeniálně *Zdeněk Kratochvíl*. Mezi jeho kresbami jsou některé vyřešeny do definitivnosti, která nemá sobě rovné v naší karikatuře umělecké. Kdesi četl jsem soud proslulého literárního kritika, kterého neuspokojily proto, že prý Kratochvíl nepracoval portréty jednotlivých učenců podle přírody, nýbrž podle fotografií; a to prý při karikatuře nejde. *Risum teneatis! Takové* argumenty mohou pronášeti vážně dnes lidé, kteří mají pověst uměleckých vzdělanců...

Činoherní cyklus,

který chystá Národní divadlo na jaře a v létě na paměť padesátého výročí svého základního kamene, nemůže plně uspokojiti těch, kdož touží, a právem, viděti v takovou dobu na jevišti *umělecké i básnické vrcholy* české produkce dramatické. Naproti tomu postavila se správa divadelní ve výběru těchto her na stanovisko prostě neumělecké: vzala, jak sama vyznává, ohled *výhradně* na hry, jichž látka jest *z domácího prostředí*, ať historického, ať soudobého. Že národní látka nezaručuje národního ducha uměleckého, ani ho nepodmiňuje, jest kritická pravda tak samozřejmá, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, a jest prostě žalostné, že jest nutno připomínati ji ještě dnes veřejně. Tak odpadla zbytečně Sulamit, po mém soudu nejdokonalejší dramatická báseň Zeyerova, z něhož bylo by třeba vedle Neklana viděti ještě alespoň dvě jiné hry, aby se ukázala jeho básnická potence. Také Hilbert měl býti zastoupen alespoň jedním dramatem moderně společenským vedle historického kothurnu Falkenštejnova.

Dopisy Jaroslava Vrchlického se Sofií Podlipskou z let 1875—1876

byly v poslední době předmětem dvou vážných a opravdových posudků odborných v Listech filologických (5. sešit, str. 370 a n.) od dra Jana V. Sedláka a v Časopise Musea království Českého (str. 437 a n.) od prof. Jana Kabelíka. Obě recenze oceňují plně i estetickou hodnotu dopisů i jejich význam literárně historický a literárně vědný; s pochvalou zmiňují se také o mé úvodní studii a p. Kabelík i o poznámkách V. Brtníkových; nesrovnávají se však se zásadou ediční, kterou jsem stanovil pro toto vydání a již přijal za svou i p. Brtník, s otiskem diplomaticky věrným, který zachovává všecky chyby jazykové i nedopatření pravopisná. Důvody jejich jsou v podstatě ty, že jest nepietní k spisovateli ukazovati jej takto v nedbalkách,